

Medlemmerne af Folketingets Europaudvalg
og deres stedfortrædere

Bilag	Journalnummer	Kontor	
1	400.C.2-0	EU-sekr.	18. august 2003

Under henvisning til Europaudvalgets skrivelse af 13. juni 2003 (Alm. del – bilag 1054) vedlægges Socialministeriets besvarelse af spørgsmål nr. 72.

Folketingets Europaudvalg

Departementet
Holmens Kanal 22
1060 København K

Dato:

Tlf. 3392 9300
Fax. 3393 2518
E-mail sm@sm.dk

Under henvisning til Folketingets Europaudvalgs brev af 13.juni 2003 følger hermed – i 70 eksemplarer – socialministerens svar på spørgsmål nr. 72 (Alm. del – bilag 1054).

JLU/ J.nr. 449-535

Spørgsmål nr. 72:

”Ministeren bedes - som lovet på Europaudvalgets møde den 28. maj 2003 - oversende et notat, som redegør for de danske sociale sikringsordningers karakteristika sammenholdt med de øvrige EU- landes, navnlig med hensyn til EU’s regelsæt om koordinering af vandrende arbejdstageres sociale sikring.”

Svar:

Det ønskede notat vedlægges.

Henriette Kjær

/Jørgen Witsø- Lund

Socialministeriet
1.Kontor og EU-kontoret
J.nr. 449-535
Jlu, the
2003

13. august

**Notat
om
de danske sociale sikringsordningers karakteristika sammenholdt
med de øvrige EU- landes, navnlig med hensyn til EU's regelsæt
om koordinering af vandrende arbejdstageres sociale sikring.**

Det skal indledningsvis fremhæves, at der i notatet ikke er tilsigtet en udtømmende, detaljeret beskrivelse af de enkelte sociale sikringsordningers kendetegn; men derimod en indføring i disses generelle karakteristika.

De danske sociale sikringsydelser er som hovedregel universelle, hvilket betyder, at alle danske statsborgere, der opfylder lovgivningens betingelser, er berettiget hertil. Ydelserne er hovedsageligt skattefinansieret; idet der dog i 1994 indførtes et arbejdsmarkedsbidrag til finansiering af statens udgifter til dagpenge ved sygdom, fødsel og arbejdsløshed samt til førtidspension og revalidering.

Denne bidragsbetaling udgør ikke et egentligt socialt bidrag i gængs forstand, men er en alternativ finansiering af ydelser, der tidligere blev skattefinansieret.

Det skal dog nævnes, at den fulde finansiering af ATP-ordningen er bidragsrelateret, og ATP har karakter af en defineret bidragsordning, dvs. at ydelsen er bestemt af de indbetalte bidrag over tiden.

De fleste af de øvrige ydelser, herunder folkepensionen, er fortsat skattefinansierede.

Det er karakteristisk, at der bortset fra arbejdsløshedsforsikringen, ikke kræves aktive skridt fra borgerens side for at blive omfattet af de enkelte ordninger.

Det nævnte krav om statsborgerskab for tildeling af visse ydelser fraviges i relation til EU's regelsæt om vandrende arbejdstageres sociale sikring, hvor et af de afgørende principper er ligebehandling med hensyn til ret til ydelser. Dette princip er i øvrigt knæsat i talrige afgørelser fra EF-Domstolen.

Det danske systems universelle karakter indebærer, at berettigelsen til fx optjening af folkepension for personer fra de øvrige EU-lande er uafhængig af bidrags- eller skattebetaling.

Samtlige øvrige EU-lande baserer finansieringen af de sociale sikringsordninger på sociale bidrag fra arbejdsgiver og arbejdstager, dog i større eller mindre grad i kombination med finansiering over skatterne.

Nedenfor er søgt beskrevet i kortfattet form, hvad der gælder i en række EU-lande med hensyn til bidragsfinansiering af de sociale sikringsydelser, herunder specielt alderspension. Oplysningerne baserer sig på Europa-Kommissionens publikation "Deres sociale sikringsrettigheder, når De flytter eller rejser inden for Den Europæiske Union". Oplysningerne er ajourført pr. 1. januar 2001.

TYSKLAND

I Tyskland findes en lang række forsikringskasser, opdelt efter forskellige fagområder, som en lønmodtager skal være medlem af.

Bidrag

For alle beskæftigede skal der indbetales bidrag til syge-, pleje-, arbejdsløsheds- og pensionsforsikringen.

Bidraget udgør en vis procentdel af lønnen. Lønmodtageren betaler halvdelen af bidraget, og arbejdsgiveren betaler den anden halvdel. Selvstændige erhvervsdrivende betaler hele bidraget.

Arbejdsgiveren er ansvarlig for bidragsindbetalingen. Han tilbageholder bidraget ved lønudbetalingen.

Alderspension

Alle, som er omfattet af den obligatoriske pensionsforsikring, er ligeledes omfattet af alderdomsforsikringen. Det drejer sig om alle arbejdere, funktionærer, visse kategorier af selvstændige og visse modtagere af overførselsindkomster m.v.

Generelt set tilkendes der alderspension som belønning for det arbejde, der er udført under det erhvervsaktive liv. Pensionen afhænger af størrelsen af de indbetalte forsikringsbidrag.

SPANIEN

Den sociale sikring i Spanien er integreret i to systemer som omfatter henholdsvis bidragspligtige ordninger og en ikke-bidragspligtig ordning.

Der findes seks større bidragspligtige ordninger: en almindelig ordning, som omfatter alle arbejdstagere, der ikke er omfattet af en særordning, samt visse tjenestemænd, samt fem særordninger for særlige erhvervsområder.

Alle personer i beskæftigelse tilmeldes den sociale sikring. Optagelse i den sociale sikring er obligatorisk og gælder for hele arbejdstagerens erhvervsaktive liv.

Bidrag

Størrelsen af de bidrag, en arbejdstager skal indbetale til den sociale sikring, beregnes procentuelt i forhold til bidragsgrundlaget. Bidragssatserne ændres sædvanligvis hvert år.

Inden for den almindelige ordning (Régimen General) svarer bidragsgrundlaget stort set til arbejdstagerens faktiske løn. Der er dog en nedre grænse, som svarer til den tværfaglige mindsteløn (SMI) for heltidsbeskæftigede, og en øvre grænse, som svarer til lidt mere end 5xSMI.

Arbejdstagerne har intet ansvar for, om deres bidrag indbetales til den sociale sikring, da dette påhviler arbejdsgiveren. Arbejdsgiveren indbetaler både sit eget og arbejdstagerens bidrag, som skal tilbageholdes i dennes bruttoløn på samme måde som indtægtskatten.

Selvstændige erhvervsdrivende har derimod selv ansvaret for, at deres bidrag indbetales.

Alderspension

Ret til den bidragspligtige alderspension har forsikrede personer, som opfylder alderskriteriet (65 år) og har indbetalt bidrag i mindst 15 år, hvoraf mindst 2 år inden for de sidste 15 år før pensioneringen.

FRANKRIG

Den franske almindelige sociale sikringsordning beskytter alle lønmodtagere m.fl. mod følgende risici:

- sygdom og barsel
- arbejdsulykker og erhvervs sygdomme
- invaliditet
- alderdom og ægtefællens død
- dødsfald
- familieydelse
- den almindelige sociale sikringsordning suppleres af en arbejdsløshedsforsikringsordning og tillægspensionsordninger.

Bidrag

Der skal indbetales bidrag til den sociale sikring, hvis størrelse svarer til en procentdel af lønnen. Arbejdsgiveren tilbageholder dette bidrag i lønnen og indbetaler det til den institution, som tager sig af opkrævning af sociale sikringsbidrag.

Alderspension

Fra aldersdomsforsikringen under den almindelige ordning kan udbetales to former for ydelser:

- ydelser på grundlag af de indbetalte bidrag, der svarer til en egentlig forsikring, dvs. alderspension og efterladtepension
- ydelser, der ikke er baseret på de indbetalte bidrag, dvs. forsorgsprægede ydelser, som udbetales på grundlag af trangsvurdering.

Alderspensionen beregnes på grundlag af den gennemsnitlige årlige løn i et vist antal af de bedste forsikringsår, en varierende pensionsats og forsikringsanciennitet.

IRLAND

De irske sociale sikringsydelser inddeles i tre hovedgrupper:

- Bidragsbetingede ydelser som udredes på grundlag af de indbetalte bidrag. Hver ydelse kræver, at der til socialsikringsordningen er indbetalt et bestemt antal bidrag.
- Ikke-bidragsbetingede ydelser (non-contributory payment), som udbetales på grundlag af en trangsvurdering. Ikke-bidragsbetingede ydelser tilkendes personer, som ikke har ret til sociale forsikringsydelser.
- Et begrænset antal generelle ydelser (universal services) såsom børnetilskud, som hverken afhænger af de indbetalte socialforsikringsbidrag eller indtægt.

Bidrag

Det lønbestemte bidrag til socialforsikringen udgør en procentdel af arbejdstagerens bruttoindtægt i en uge. Både arbejdsgiveren og arbejdstageren betaler en del af bidraget, men visse lavtlønnede arbejdstagere er fritaget for at indbetale en del af deres bidrag.

Den del bidraget, som normalt indbetales af arbejdsgiveren, består af to forskellige dele: bidrag til socialforsikringen og sygeforsikringsbidraget (som begge indbetales på grundlag af den samlede indtægt). Der er forskellige bidragssatser afhængigt af beskæftigelsens art.

I nogle situationer kan der godskrives bidrag, selvom disse rent faktisk ikke er blevet indbetalt, fx i forbindelse med arbejdsløshed, graviditet og barsel m.v. Disse bidrag tjener både til at opnå ret til pension og til at forøge pensionsbeløbet.

Alderspension

Alderspensionen omfatter

- Bidragspligtig alderspension og tilbagetrækningspension (retirement pension).
- Ikke-bidragspligtig alderspension (old age non-contributory pension).

Bidragspligtig alderspension udbetales til personer, som er fyldt 66 år, og som opfylder bidragsbetingelserne. Den forsikrede kan få udbetalt pensionen, selvom han fortsætter med at arbejde. Pensionen kan ikke udbetales sammen med tilbagetrækningspensionen.

Tilbagetrækningspension udbetales til personer, som er fyldt 65 år og er ophørt med forsikringspligtig fuldtidsbeskæftigelse, og som opfylder bidragsbetingelserne.

Pensionen udbetales med samme satser i de to ordninger. Bidragsbetingelserne svarer også til hinanden og i begge ordningen kræves 520 bidrag til den fulde sats for opnå den fulde alderspension.

Ikke-bidragspligtig alderspension (old age non-contributory pension) udbetales til personer, som ikke har ret til den bidragspligtige alderspension eller tilbagetrækningspension. Pensionen beror på en trangsvurdering

NEDERLANDENE

Den sociale sikring i Nederlandene omfatter følgende:

- syge- og barselforsikring
- invalideforsikring

- alderdomsforsikring
- efterladteforsikring
- arbejdsløshedsforsikring
- børnetilskud

Der findes ingen særlig forsikringsordning for arbejdsulykker og erhvervssygdomme, hvorimod der er en lang række tillægspensionsordninger.

Bidrag

Arbejdsgiveren indbetaler bidragene til de forskellige grene af den sociale sikring. Den del af bidragene lønmodtageren selv skal betale, tilbageholder arbejdsgiveren i lønmodtagerens løn.

Alderspensioner

Der indbetales bidrag til alderspension, som i 2000 udgjorde 17,9 % af indkomsten. Dette tal kan stige til et max. på 18,25 %. Hvis det viser sig, at dette bidrag er utilstrækkeligt til at finansiere pensionerne, kan suppleres med midler fra det offentlige. Derudover er der oprettet en ”savings fund”, til hvilken der løbende sker indbetalinger, men hvorfra der ikke må ske udbetalinger før år 2020.

Alderspensionen udbetales med ensartede satser. Der kræves ikke bidrag fra personer, som ikke har indkomst. De fortsætter dog med at optjene rettigheder med 1/50 pr. år mellem det 15. og 65. år.

FINLAND

Den sociale sikring omfatter lovfæstede pensioner, sygesikring, ulykkes- og erhvervssygdomsforsikring, arbejdsløshedsunderstøttelse, familieflydelser og offentlig sundhedstjeneste. En del af socialsikringen afhænger af tilknytningen til arbejdsmarkedet. Det gælder fx for erhvervspensionsordningen.

Bidrag

De sociale sikringsydelser finansieres af de sociale bidrag, der opkræves hos arbejdsgiverne, arbejdstagerne og de forsikrede, samt af tilskud fra staten og kommunerne.

Staten finansierer familieydelser og den grundlæggende arbejdsløshedsunderstøttelse. Den indkomstafhængige arbejdsløshedsunderstøttelse finansieres af arbejdsgivernes og arbejdstagernes arbejdsløshedsforsikringsbidrag, arbejdsløshedsfondenes medlemsbidrag og statstilskud. Kommunerne finansierer sundhedstjenester via kommunale skatter og patientgebyrer. Endvidere giver staten kommunerne et tilskud til finansiering af social- og sundhedstjenesterne. Pensionerne finansieres af arbejdsgivernes og arbejdstagernes forsikringsbidrag og statstilskud. Sygesikringen finansieres af forsikringstagerne, arbejdsgivere og staten. Der opkræves et højere sygesikringsbidrag af pensionister. Ulykkesforsikringen finansieres af arbejdsgiverens forsikringsbidrag.

Erhvervspension

En erhvervsaktiv periode fra det 23. til det 65. år giver en person ret til alderspension under erhvervspensionsordningen.

Pensionen beregnes særskilt for hvert ansættelsesforhold eller periode som selvstændig. Pensionsbeløbet beregnes på grundlag af de faktiske arbejdsår og tidligere indkomst. Pensionssatsen øges med 1,5% for hvert arbejdsår. For personer, der er fyldt 60, øges den med 2,5% om året. Pensionsbeløbet kan maksimalt udgøre 60% af den løn, der er indtjent over en 40-års periode.

Pensionsbeløbet beregnes som regel, ved at man tager indkomsten i løbet af de sidste 10 år af hver jobperiode. Denne nye beregningsmetode indføres gradvis. Den bliver helt gennemført i 2006. Ved beregningen af pensionen for selvstændige erhvervsdrivende, anvendes den samlede periode, hvor vedkommende har været selvstændig erhvervsdrivende, som beregningsgrundlag.

Folkepension

Alderspension, arbejdsløshedspension, invalidepension, revalideringsstøtte og individuel førtidspension under folkepensionssystemet udbetales kun, hvis vedkommende ikke modtager andre pensioner, eller hvis pensionen er lille.

Pensioner fra Finland og fra udlandet og godtgørelse, der kan sidestilles med pensioner, betragtes som indkomst, når det gælder folkepensioner.

SVERIGE

De sociale sikringsydelser i Sverige omfatter sygeforsikring, arbejdsskade-forsikring, invalidepension, alderspension, efterladtepension, arbejdsløshedsunderstøttelse og familieydelser.

Bidrag

Det sociale sikringsystem finansieres gennem skatter og sociale sikringsbidrag. Størstedelen af udgifterne dækkes af bidrag fra arbejdsgiverne. Arbejdsgivernes bidrag udgør i alt 32,82% af lønsummen. Selvstændige indbetaler selv afgifterne, som er 31,01% af indkomstgrundlaget.

Alderspension

Pr. 1. januar 1999 trådte en ny pensionsordning i kraft i Sverige med fuld virkning fra 2003. Personer, der er født efter 1. januar 1954, omfattes fuldt ud af den nye ordning. Personer, født før dette tidspunkt, omfattes helt eller delvis af den gamle ordning.

Den nye ordning omfatter en indkomstrelateret alderspension i form af indkomstpension og præmiepension samt garantipension. Indkomstpensionens grundlag vil være livsindtægten.

Som under den gamle ordning er der et mindsteniveau i form af garantipension for personer, som ikke har haft pensionsgivende indtægter, eller som kun har indtjent en meget lav indkomstrelateret pension. Udbetaling af den fulde garantipension er betinget af 40 års bopælstid i Sverige. Der sker modregning i garantipensionen for enkepension og udenlandske pensioner m.v. Derimod sker der ikke modregning for kapitalindkomster, arbejdsmarkedspensioner, private pensioner og andre erhvervsindkomster.

Indkomstpensionen kan tidligst blive udbetalt, når man fylder 61 år, men jo senere den udbetales, desto højere bliver den årlige pension. Dette skyldes dels, at pensionen så kan baseres på yderligere pensions-

givende indtægter, dels at pensionen ved en senere udbetaling antages at skulle udbetales i færre år.

Garantipension kan tidligst udbetales, når personen fylder 65 år.

De optjente pensionsrettigheder og de udbetalte pensioner vil blive værdisikret på en anden måde end under den gamle ordning, bl.a. under hensyntagen til lønudviklingen og den demografiske udvikling.

Sammenligning af ordningerne

Som det fremgår af ovenstående, er det vanskeligt at give et éntydigt billede af konstruktionen af de enkelte medlemsstaters sociale sikringsordninger; men det kan formentlig fastslås, at de øvrige landes primære ordninger i højere grad end de danske finansieres via sociale bidrag fra arbejdstager og arbejdsgiver og dermed er snævrere forbundet med deltagelse i arbejdslivet. For personer, som ikke har tilknytning til arbejdsmarkedet, og dermed ikke har været forsikret, findes en lang række forskellige regimer af mere eller mindre forsorgslignende karakter eller en blanding af social sikring og social forsorg.

Som udgangspunkt må det derfor antages, at de øvrige landes ordninger synes bedre tilpasset til regelsættet i forordning 1408/71 om vandrende arbejdstageres sociale sikring m.v., og dennes grundlæggende krav om ligebehandling og eksportabilitet.

Navnlig for så vidt angår pensioner, kan henvises til, at folkepensionen i Danmark alene optjenes på grundlag af bopæl, mens de grundlæggende pensionsordninger i de øvrige lande typisk er baseret på indbetaling af bidrag til en pensionskasse/fond. Det danske pensionssystem påvirkes derfor mere umiddelbart af bevægelser over grænserne, end tilfældet er for andre lande.

Dette viser sig fx ved, at EU-borgere lettere kan optjene pension i Danmark end danskere kan i udlandet (asymmetrisk behandling); at herboende EU-borgere, der i forvejen modtager fuld pension fra hjemlandet, kan optjene yderligere pension i DK, eller at studerende fra EU kan optjene dansk pension samtidig med, at de studerer her; at der er større muligheder for at kunne eksportere en dansk social pension end tilfældet er for pensionsordninger med garantipension (som fx i Sverige), hvor sidstnævnte kun kommer til udbetaling, i det omfang pensionisten ikke selv har optjent tilstrækkelig pension.

